

NYE MÅDER

Om pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter i en længere og mere varieret skoledag og om inspiration fra erfaringer, værdier og tanker i fritidspædagogikken

Af Jan Simon Petersen, FOA - Fag og Arbejde

Nye måder: Om pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter i en længere og mere varieret skoledag og om inspiration fra erfaringer, værdier og tanker i fritidspædagogikken

FOA – Fag og Arbejde

Redaktion: Jan Simon Petersen.

Politisk ansvarlig: Jakob Sølvhøj.

Foto: Jørgen True.

Layout: Peter Kamper Vendrup.

Produktion & tryk: Pjec1heden & FOAs trykkeri, januar 2014

Folkeskolereformen

I 2013 vedtog Folketinget en folkeskolereform med ønsket om et fagligt løft af folkeskolen. Det skal ske ved på den ene side at bygge videre på folkeskolens nuværende styrker og på den anden side at tage hånd om de udfordringer, skolen står overfor.

Der er 3 overordnede mål:

- Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.
- Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater.
- Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.

Der er 3 overordnede indsatsområder:

- En længere og mere varieret skoledag med mere og bedre undervisning og læring.
- Et kompetenceløft af lærere, pædagogiske medarbejdere og skoleledere.
- Få klare mål og regelforenklinger.

Elementer der har betydning for elevernes faglige færdigheder, læring og trivsel:

- Alsidig udvikling og læringsrelevante kompetencer.
- Alsidige læringsstrategier.
- Tilegnelsen af viden og kreativitet, motivation, refleksion, bedre undervisningsmiljø og trivsel.
- Samarbejdet mellem lærere, pædagoger, pædagogmedhjælpere, pædagogiske assistenter og øvrige medarbejdere på skolen.
- Bevægelse og motion.
- Kobling af teori og praksis.
- Mulighed for lektiehjælp.

En længere og mere varieret skoledag

Den længere og mere varierede skoledag skal give skolerne mere tid til undervisning via flere fagopdelte timer og ny tid til understøttende undervisning. Den understøttende undervisning skal supplere og understøtte den fagopdelte undervisning.

Det understreges at hele skoledagen er undervisning

Samlet giver det bedre muligheder for at styrke klasseundervisningen til den faglige fordybelse, samtidig med at der i øvrigt i undervisningen arbejdes med en række elementer, der har betydning for elevernes faglige færdigheder, læring, motivation og trivsel.

Det drejer sig bl.a. om:

- varierede og differentierede læringsformer, der udfordrer både fagligt stærke og fagligt svage elever

- praktiske og anvendelsesorienterede undervisningsformer, der åbner skolen mod den omgivende verden
- alle børn får tilbud om lektiehjælp
- tilegnelse af viden, innovation, entreprenørskab og kreativitet, der gør eleverne i stand til og giver dem forståelse for at omsætte viden til produkter af værdi for andre
- understøttende læringsaktiviteter, der har til formål at udvikle elevernes undervisningsparathed ved at arbejde med deres sociale kompetencer, alsidige udvikling, motivation og trivsel
- at den længere tid i skolen sikrer, at alle børn er fysisk aktive og får bevæget sig 45 minutter hver dag

Nye og bedre muligheder for at inddrage flere faggrupper i arbejdet

Der bliver nye og bedre muligheder for at inddrage pædagoger, pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter, som i reformen er beskrevet som personale med andre relevante kompetencer, til at støtte og supplere lærerne i skoledagen.

På alle klassetrin kan pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter inddrages i undervisningen med en understøttende rolle ved at løse opgaver inden for deres kompetencer og kvalifikationer i øvrigt.

De vil fx kunne støtte og supplere læreren i de fagopdelte timer og vil kunne varetage understøttende undervisning alene med eleverne. Der vil i sidste tilfælde være tale om opgaver, som ikke i samme omfang kræver lærerens professionskompetence. Pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter tillægges ikke undervisningsansvar.

Der skal være idræt, motion og bevægelse hver dag

På alle folkeskolens klassetrin skal motion og bevægelse indgå i et omfang, der i gennemsnit svarer til ca. 45 minutter dagligt i løbet af den længere og varierede skoledag.

Motion og bevægelse skal medvirke til at fremme sundhed hos børn og unge og understøtte motivation og læring i skolens fag.

Motion og bevægelse kan både indgå i den fagopdelte undervisning, herunder idræt og i den understøttende undervisning.

Det kan fx ske ved korte sekvenser af bevægelsesaktiviteter som morgenløb, boldspil eller lignende, større og kontinuerlige aktiviteter fx i samarbejde med foreningsliv som idrætsforeninger, kulturforeninger mv. eller ved at bevægelse bruges pædagogisk til at arbejde med fagenes indhold.

Elementer og inspiration fra fritidspædagogikken skal styrkes i løbet af skoledagen

Det er FOAs opfattelse, at der i forbindelse med indførelse af en længere og mere varieret skoledag og dermed kortere tid for børnene i SFO og fritidshjem skal ske en styrkelse af elementer, værdier, pædagogiske principper og aktiviteter, som har sit udspring i de historiske erfaringer og det pædagogiske indhold, som vi kan hente i fritidspædagogikken.

Da hele skoledagen er undervisningstid, kan der naturligvis ikke være tale om fritidspædagogik, men det er FOAs opfattelse, at børnene vil have gavn af, at elementer fra det fritidspædagogiske virke bringes ind i skoledagen.

Det skal ske for at sikre den mangfoldighed i skolens indhold, der er forudsætningen for, at flere børn i skolen lærer sig flere kundskaber, hvilket netop er fremhævet i reformens tekst om understøttende undervisning, motion og idræt.

Elementer fra det fritidspædagogiske tankesæt kan være en medvirkende forudsætning for tilegnelse af kundskaber og faglighed.

Pædagogikken i fritidshjem og SFO har hidtil været opfattet som noget andet end skole, men også noget andet end hjemme. Pædagogikken har også været et supplement – til enten hjemmet eller skolen. I de senere år helt tydeligt til skolen. At være et supplement til skolen var allerede opgaven i de tidlige fritidshjem.

Supplementet til skolen har indtil nu især været bundet op på, at SFO er en del af folkeskoleloven og underlagt principper fastsat i skolebestyrelsen, ligesom fritidshjem skal udarbejde pædagogiske læreplaner efter Lov om dagtilbud.

Herudover er begreber som helhedsskole mv. blevet et dominerende omdrejningspunkt i overvejelserne om det særlige fritidspædagogiske indhold.

Tilegnelse af kundskaber er en forudsætning for at kunne begå sig, netop derfor er det vigtigt, at elementer og værdier fra fritidspædagogikken får en stor plads i folkeskolens understøttende undervisning.

Elementer inspireret fra fritidspædagogikken:

- Autonomi – frihed
- Fællesskab – det sociale, mødet og demokrati
- Leg
- Æstetik
- Musik, drama og rollespil
- Håndværk
- Idræt og bevægelse
- Natur
- Andre aktiviteter

Mødet i frihed, det sociale, værdier og normer er kernen. Aktiviteterne er det som fællesskabet mødes omkring.

Der tales om mødet mellem mennesker eller relationen som det væsentlige og indholdet eller aktiviteten som det, der er i relationen.

Inspirationen fra fritidspædagogikken kan bidrage med et vægtigt bidrag til både fagligheden og alsidigheden for alle børn i skolen, og får dermed betydning for undervisningen i en længere og mere varieret skoledag.

Andre måder i en længere og mere varieret skoledag

Både i fagene og især i den understøttende undervisning bliver det vigtigt, at tilføje noget mere af de sociale og følelsesmæssige områder, det håndværksmæssige, det æstetiske, naturen og det musiske samt det filosofiske område.

Værdier

Det er vigtigt, at de grundlæggende værdispørgsmål bliver inddraget i den understøttende undervisning. Det drejer sig om demokrati, humanisme, ligestilling og sociale værdier, samt de heraf følgende overvejelser vedrørende normer og holdninger i forhold til samvær og deltagelse.

Det handler om relationer, konfliktbearbejdning mv., hvilket er områder, som er vigtige forudsætninger for samfundsmæssig deltagelse.

Disse værdier er det grundlag, hvormed arbejdet med sociale relationer, temaer og pædagogisk indhold udspilles.

Teknisk-praktiske kundskaber

Pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter kan yde et vigtigt bidrag til skolereformens fokus på de praktisk-musiske fag.

Det drejer sig om det, man kunne kalde for de æstetisk-praktiske eller de teknisk-praktiske kundskabstraditioner.

Disse "ikke-akademiske" kundskabstraditioner vil være et vigtigt bidrag til en skoleudvikling, som alle børn kan profitere af, og som også tager hensyn til de elever, der ikke er så optagede af arbejdet med symboler, og hermed også styrke arbejdet med inklusion.

En øget kompleksitet i en længere og mere varieret skoledag mellem teorien og de praktiske kundskaber vil især kunne gavne de børn, der tidligere har modtaget specialundervisning.

Leg og skabende aktiviteter

Leg, sport, idræt, drama, musik, rollespil og andre skabende aktiviteter bidrager til at styrke den uformelle og indirekte læring især i forhold til værdier og normer. Ved at synliggøre dette arbejde vil man kunne bidrage til at gøre netop overvejelsen over normer og holdninger diskuterbar i skolens forskellige samarbejdsorganer og i forhold til forældrene.

Fællesskab og plads til alle

Aktiviteter i fællesskab i den understøttende undervisning bidrager til, at udvikle situationer, hvor børnene kan gøre fælles erfaringer. Dermed får de en fælles referenceramme, hvor de ikke bare udvikler sig som individer, men især som socialt deltagende og bidragende til gruppens samlede løft.

Åbenhed ud mod samfundet

I samarbejdet med foreningslivet er det oplagt at fx pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter kan byde ind i forhold til at skabe forbindelse mellem skolens kultur og opgave og de lokale foreninger inden for fx kultur og idræt.

Tryghed og trivsel er forudsætningen for læring – og at lære giver også tryghed

I fritidshjemmet og SFO'en skal alle med – og med inspiration herfra kan det sociale samvær og fællesskabet skabe fokus på sociale normer og værdier som demokrati, respekt for den enkelte, ligeværd og anerkendelse.

Hvis man ikke føler sig tryk eller velkommen, har man svært ved at koncentrere sig om at lære noget. Men det er også vigtigt at lære sig fx sociale kompetencer og at være i et fællesskab, som en forudsætning for kunne føle sig sikker og tryk.

Det kræver et socialt miljø, der skaber en kultur, som bygger på fællesskab, sammenhold og skaber venskaber. En kultur der sætter effektivt ind i mod mobning.

Både i den understøttende undervisning og i fagene, skal alle opleve succes, ved at aktiviteterne er mangfoldige og tilpasset de enkelte børn.

Derfor skal der i den understøttende undervisning ikke være mere fokus på bøgerne, men fag-

ligheden skal i stedet styrkes gennem fokus på det sociale og det praktiske indhold.

Det fremhæves netop i lovgivningen, at de praktisk-musiske fag skal bidrage til at understøtte den faglige udvikling og folkeskolens øvrige fag, herunder særligt dansk og matematik.

Endelig handler det om, at børnene i skolen oplever, at de anerkendes som selvstændige individer og ikke bare som et nummer i rækken. FN's Børnekonvention skal respekteres.

Idræt og bevægelse

Det er vigtigt med fokus på aktiviteter omkring idræt og bevægelse, ikke kun som noget der styrker motorik og fysik, men også som noget, hvor fællesskabet og det sociale frivilligt kan udspille sig.

Det betyder, at børn som ellers har svært ved at kunne indgå i traditionelle idræts- og bevægelsesaktiviteter – som formel undervisning, også kan profitere af idræt og bevægelse i de uformelle

former som historisk har præget de fritidspædagogiske aktiviteter. Så ikke alene af sundhedspolitiske grunde, men altså også af sociale grunde, er et pædagogisk indhold nødvendigt for at sikre mangfoldigheden og et fagligt løft i skolen.

Gode erfaringer

Erfaringerne fra de forsøg, hvor medarbejdere, der kan sammenlignes med pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter, indgår som undervisningsassistenter, viser, at disse medarbejdere både kan være en god støtte for de enkelte børn – både i forhold til de børn der har det svært, i forhold til arbejdet med lektiehjælp og det at være en støtte i forhold til hele klassen.

Litteratur mv.

Aftale om et fagligt løft af folkeskolen, UVM.
København, juni 2013

Allerup, Peter og Søren Langager og Ole Robenhagen, SFO under forandring - samordning med skolen, pædagogiske funktioner og pædagogmedhjælperens opgaver, Danmarks Pædagogiske Universitet, København, 2004

Andersen, Flemming, Selvbestemmelse og komplementaritet, I Müller, Grethe Kragh red: Samspil og konflikter, Forlaget Børn og Unge, København, 1994

Bayer, Søs og Jan Simon Petersen, Midt imellem – fortællinger om pædagogmedhjælpernes arbejdsliv, Forlaget Børn og Unge, København, 2004

Bjerregaard, Helle og Nicky I. Olesen og Lene H. Sørensen, Ord og billeder på fritidspædagogikken, UCSYD, Kolding, 2011

Danø, Trine og Katja Munch, Skolefritidsordninger – mellem skole- og fritidspædagogik, Danmarks Evalueringsinstitut, København, 2005

Emu.dk
Emu Danmarks Læringsportal
Undervisningsministeriet
Uni•c-Styrelsen for IT og Læring

Fritidspædagogerne og skolens udvikling, Lærerforbundet i Sverige, 2002

Holm, Ulla og Jytte Lau, Helhed og sammenhæng i børns liv, Danmarks Pædagogiske Institut, København, 1998

Langager, Søren, Fra fritidspædagogik til dagliglivspædagogik, Notat udarbejdet for BUPL, København, 2004

Madsen, Benedicte, Stensagerforsøget K 1 - evaluering af forsøg med samordning af skole og fritid i et heldagstilbud for børn med vidtgående fysiske og psykiske handicap, Aarhus Amts kommune, Undervisnings og Kulturforvaltningen, Social og Sundhedsforvaltningen, Aarhus, 1991

Mehlbye, Jill, De gode eksempler, AKF for undervisningsministeriet, København, 2004

Nielsen, Anna Maj, Kirsten Fink-Jensen, Charlotte Ringsmose, Skolen og den sociale arv, SFI, København, 2005

Nielsen, Maj og Charlotte Ringsmose m.fl., De gode eksempler og Skolen og Social arv – 2 rapporter, SFI, AKF, DPU og Institut for folkesundhed, København, 2005

Pargård, Poul Erik og Sten Sjørlev, Læsning, hvordan får vi godt begyndt, Undervisningsministeriet, København, 1995

Petersen, Jan Simon og Marianne Schjøtt Rohweder, Pædagogmedhjælperen i skolen, FOA Fag og Arbejde, København, 2006

Rambøll, Evaluering af undervisningsassistentordningen, Ministeriet for børn og undervisning København, oktober 2011

Folkeskolereformen

I 2013 vedtog Folketinget en folkeskolereform med ønsket om et fagligt løft af folkeskolen. Det skal ske ved på den ene side at bygge videre på folkeskolens nuværende styrker og på den anden side at tage hånd om de udfordringer, skolen står overfor.

Der er 3 overordnede mål:

- Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.
- Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater.
- Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.

Stauings Plads 1-3
1790 København V
Tlf: 46 97 26 26
www.foa.dk